

Euthanasia in the Major World Religions

Angeliki Ziaka¹

Abstracts

“Euthanasia” or voluntary termination of life is one the most complicated issues in the moral, legal and religious debates nowadays. In the meantime, the role of religions in directing the views of researchers is obvious. In this article, a brief look at the different religions of the world to the issue of euthanasia (whether in the form of active or passive) will be provided as much as possible and we will analyze these ideas. At first, we study three monotheistic religions, Islam, Christianity and Judaism. Hinduism and Jainism, then, will be examined and finally, Far Eastern religions such as Buddhism, Taoism, Confucianism and Shinto school will say about euthanasia.

Keywords: euthanasia, religions, morality, law.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

1. aristotle university of thessaloniki (ziaka@theo.auth.gr).

It is a great honor and pleasure for me to spend a few days in the city of Qom, the cradle of the Shiite world. I have studied for many years the fine theology of *itna' ashariya* and I have dedicated much of my research to Shi'a Islam and Iran. I keep abreast, primarily through the Internet, with important developments and fatwa in Iran on bio-ethical issues, which are timely and often intractable issues for every nation, every legal code, and every religion.

One of the most difficult issues is that of the early, voluntary termination of life, or "euthanasia," a Greek word that means "good death," and which is inextricably tied to the mystery of human existence. The question of where human life comes from and where it is going is one of the great issues one encounters in any world religion. When we look around us, especially at the burial customs of ancient civilizations, we realize that even from primeval times and the simplest forms of religiosity; man has attributed significance to the continuation of life and to the need to preserve the body. Death and the manner of burial-seated, in the fetal position, facing east, etc.-indicate a ritual transition to another dimension of existence. Yet, no religion provides for the premature termination of life, either voluntarily (suicide) or by inducing a painless death and/or hastening it, in order to curtail the sufferer's agony from an incurable disease (euthanasia). In the world's major religions, the sacrifice of life is justified only for a higher purpose-i.e., for freedom, to preserve one's personal dignity in the face of being disgraced during periods of violence and war, to fight for social justice against totalitarian regimes, etc.-, but never to avoid an arduous bodily condition brought about by illness or old age. These religions offer prayers for a good, painless, and peaceful *natural* end to each person's life, not for the hastening of death through human intervention.

Rare Cases of "Euthanasia"

The cases, primarily among those of advanced age, in which death occurs through fasting or by the deliberate abandonment of the elderly outside, are rare. When they do occur, they are usually in rather "primitive" societies. But here also, this choice is justified by reference to a higher purpose. Among the Jains of India, for example, death by fasting (*prayopavesa*) is sometimes practiced by ascetics who believe that they have reached the stage of perfection, and thus have passed to the ideal state of another dimension of life, superior to the present. Additionally, among some relatively closer to nature peoples, such as the Inuit Eskimos of the Arctic and some Native Americans, the elderly man who can no longer keep up with nomadic life and contribute to the community voluntarily exiles himself in the wilderness, offering

himself to the natural food chain with the belief that he would be reincarnated in another form of life. This practice was necessary because of the harsh natural environment, the nomadic way of life, and the survival needs of other members of the community, who were unable to care for or minister to the needs of the aging members of their tribe. But even in these cases, no special drugs were used either by the community or voluntarily by the individual. Additionally, in many cases among some Native Americans, newborns with serious disabilities were abandoned, out of compassion, in rivers to drown. History bears witness to such cases of infanticide in many cultures from the Far East to the Far West, as well as in Greece's own city of Sparta, with its well-known Kaiadas gorge. In some of these cultures, such as that of the Native Americans, killing a suffering or stillborn infant had to be done with compassion and painlessly. In other cultures, on the contrary, such as that of the Spartans, the taking of the life of disabled newborns was rather violent, inasmuch as they were thrown into a gorge, the Kaiadas, so as not to impede the Spartan commonwealth, whose prototype was its robust and hardy citizens.

The Three Monotheistic Religions' Attitudes toward Euthanasia

For the three monotheistic religions-Judaism, Christianity and Islam-, life is a gift from God and euthanasia is impermissible as interference with his will. For Jews and Christians, man is made in the image of God, while for Muslims man was appointed caliph, vicar of God, on earth. Thus, for all three Abraham religions, God is the patron of life and man is responsible for life and creation, which he must protect and preserve as a good manager. The creation of the world and man belongs to God and not to man.

Of course, all three of these religions have a place for voluntary death via martyrdom, which is understood in Christianity as an imitation of Christ's crucifixion and a faithful adherence to the Christian faith. This faith is confirmed by the power of a voluntary sacrifice for the salvation, not only of the martyr or the community of faith of which he is a member, but also of his persecutors. It is well known that the early Church was founded on the blood of the martyrs, many of whom, although not yet baptized, are nevertheless considered by the Church as baptized in the blood of their martyrdoms.

In Islam, the concept of martyrdom is directly connected with *jihad* (holy struggle). The *shahid*, the quintessential martyr, is identified with *Mujahid*, the zealous fighter who is ready to sacrifice his life in the struggle for Islam. Thus, the "martyr for faith" is the most honored person within the Muslim community and is set up as someone to be emulated, being considered purified by the blood of his martyrdom and immediately translated to paradise, where he enjoys its delights. The practice of

euthanasia, however, falls outside these limits and is seen as interference in the creative power of Allah, who, according to the Quran, is the sole creator and preserver of life.

In Judaism, one of the Faithfull's highest obligations is the *kiddush Ha-shem*, the "consecration of God's name." Every Jew has the obligation to sanctify the name of the God of Israel and not to dishonor it, not committing *hillul Ha-shem*, an insult against the name of God. The ultimate manifestation of devotion to the name of God and to its consecration (*kiddush Ha-shem*) occurs when a Jew offers himself as a sacrifice in the name, and for the Law, of God. The concept of martyrdom can be clearly discerned from as early as the time of the Babylonian captivity (586-538 BC) and is strongly manifested in Hellenistic and Roman times by the Jewish Zealots, who vowed to enact the will of God, even if it meant their death, and to oppose any foreign powers that were detrimental to Judaism.

Of course, this commitment, even unto death, to the name of the God of Israel and his law constitutes an act of sacrifice and martyrdom which bears no resemblance to suicide and euthanasia. In the Jewish tradition, any form of euthanasia is explicitly prohibited, and the act is condemned as a premeditated murder. Anyone who hastens the death even of a condemned man is deemed worthy of the death penalty and is treated as a murderer. The Babylonian Talmud notes that he who closes the eyes of a dying man is a murderer, because he hastened his impending death. The practice, however, of passive euthanasia is not universally condemned. In cases of the artificial preservation of life, some consider it permissible to discontinue artificial life support.

The Attitudes of the Great Religions of the East toward Euthanasia

Among the major religions of the East, the view of the world and life is completely different from the three monotheistic religions. Man is seen as part of the world and its harmony. For Hinduism and Buddhism, the concept of euthanasia operates in the framework of man's position in the universal order and in the harmony of the universe (*dharma*).

Hinduism

Hindus believe that man's every action is registered in the law of the universal order and has a reciprocal effect on the quality of that person's return in another life, in a reincarnation. Generally in Hindu thought, the present form of life is considered painful. The ideal is to liberate man's existential condition from perishable matter, *moksa*, and to transition to another form of life, superior to the present, in which there is no reincarnation of beings (*samsara*). Thus, each person's actions (*karma*) will

determine his ability to transition to a higher form of spiritual life and freedom from painful and perishable matter. According to this view, the violent arrest of a man's life, either by suicide or euthanasia, is a disruption of the universal order (*dharma*), and this action has a direct impact not only on the life of the deceased but also on the life of those who helped him. It is said that the doctor will assume the unfinished *karma* of the patient, i.e., the work that was left unfinished due to the abrupt termination of his life. Generally, active euthanasia is contrary to the principle of *ahimsa*, nonviolence toward all living beings and respect for life. *Ahimsa* is understood as the highest ideal of *dharma*, the universal order. Nevertheless, among Hindus, there are those who accept passive euthanasia because they believe that the prolongation of life by artificial means or providing medicines that suppress the patient's consciousness in the face of his impending death violate man's natural movement toward perfection and, as such, are contrary to the law of the universe. Of course, the majority position in Hinduism rejects euthanasia at both the religious and social levels. The diverse and seemingly contrary views on the issue, however, reflect Hindus' complex realities and their stance toward metaphysical questions.

Buddhism

Similarly, Buddhism also does not accept euthanasia, because such an action would lead man into the vicious cycle of reincarnations and would deprive him of the ability to achieve the highest good, which is *nirvana*, the other-worldly and ineffable bliss. Although Buddhism views the world as a source of pain and sadness, it nevertheless does not recommend a violent escape from this painful world. Its ideal, of course, is to help man achieve enlightenment and reach the ineffable state of *nirvana*, i.e., another-worldly bliss, but only through struggling in this world of suffering. The violent interruption of the natural course of life is considered bad *karma*, bad practice, and results in the remuneration of the action and the return and rebirth of the person into the same painful situation of the present life, or an even worse situation. According, therefore, to the texts of the great Buddhist Pāli canon, we can see that Buddhism is opposed to the suicide of both those who have reached enlightenment and, even more so, of those who have not reached this ultimate ideal. According to the texts of the monastic rules (*Vinaya*), there are also indications that Buddhism is opposed not only to suicide but also to passive euthanasia because of its adherence to the moral principle of *ahimsa* (non-violence). These texts do not support the views of some intellectuals of our time who assume that Buddhism is in favor of euthanasia because it is a religion of mercy and compassion for people and all beings.

Of course, Buddhist monks' self-immolation in protest against totalitarian regimes and social injustices and to promote peace and the achievement of the higher social

good is well known, but this is an expression of the lofty ideal of self-sacrifice, which has no connection with suicide, much less with euthanasia.

Confucianism/Taoism

The two great philosophical systems of China, Confucianism and Taoism, have their own conceptions of man, society, and the world within the universal order. Confucianism, in extremely rare cases, permits euthanasia as a "dignified death" in order to avoid political violence and disgrace. For Taoism, the goal is the immortality of the body. To achieve this, popular or folk Taoism employs elixirs believed to prolong life and to lead to immortality. Euthanasia is thus the inverse of this quest. The Taoist persistently looks to cure people and to extend their lives as much as possible. The issue, however, is muddied when outside medical-primarily artificial-life support intervenes. Taoists accept only minor medical treatments and only if the patient's body will be able to recover and return to its original natural state, which is consistent with the natural flow of the Tao, the eternal principle of the universe that transcends reality. But if medical intervention is futile and man is close to death, then Taoists consider it meet to be left to the will of the Tao. It is thus a kind of passive euthanasia, inasmuch as they do not accept artificial life support.

Japan: Shinto and Buddhism

The case of Japan, in which there are two primary religions, Shinto and Buddhism, is a unique case. Here, the debate about euthanasia, which has gone on for several decades, is colored by the traditional Japanese values of honor and dignity. These values, combined with modern demographic and psychological problems, have led a portion of Japanese society to look on the issue of euthanasia with sympathy, while others have reservations.

Professor Emeritus of the Medical School of the University of Hirosaki, Shinryo Shinagawa, admirably captured the complexities inherent in the issues of euthanasia and bioethics, as well as the diversity in the experience and life of the religions and cultures of the world, in his talk to the Health Care Ethics Committee in January 1993:

Japan, he said, is a mountainous country with numerous tunnels; the longest is the Seikan Tunnel (53.9 km) running 240 meters below the water of the Tsugaru Strait; linking the main Japanese island of Honshu with the island of Hokkaido. The tunnel resembles that of medical ethics in Japan: there are numerous long, dark tunnels in the medico-ethical and medico-legal controversies, and, in most of them there appear no light at the end. In some cases, I think it will be impossible to reach the end of the

tunnel and regain the light. I would like to discuss seven “tunnels” in medical ethics.
[...]

The seven tunnels are the legalization of induced abortion because of serious genetic disorders, the issue of contraception, the artificial insemination with donor sperm, the definition of death, the gender selection, the selective killing of embryos in cases of pregnancy with multiples, and euthanasia.

آنانازی در ادیان بزرگ جهان

آنجلیکا زیاکا*

مترجم: محمد علی سلطانمرادی

چکیده

آنانازی یا مرگ ترحمی از پیچیده‌ترین مسائل در مباحث اخلاقی، شرعی و حقوقی جهان امروز است. در این میان نقش ادیان و مذاهب گیتی در جهت‌دهی به نگاه پژوهشگران این حوزه بر کسی پوشیده نیست. در این مقاله گزارش کوتاهی از نگاه ادیان مختلف جهان به مسأله آنانازی (چه به شکل فعال و چه منفعل) ارائه خواهیم داد و تا حد ممکن این نظرات را تحلیل خواهیم کرد. در ابتدا نظر سه دین توحیدی یعنی اسلام، مسیحیت و یهودیت را بررسی می‌کنیم. سپس به سراغ هندوئیسم و جینیسم می‌رویم و در نهایت از آیین‌های خاور دور نظر بودیسم، تائوئیسم، مکتب کنفسیوس و شینتو را درباره آنانازی بیان خواهیم کرد.

کلیدواژه‌ها: مرگ ترحمی، آنانازی، ادیان، اخلاق، شریعت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

برایم افتخار و لذت بزرگی است تا چند روزی را در شهر قم، این مهد عالم تشیع بگذرانم. سال‌های زیادی به مطالعه‌ی الهیات ناب اثنی‌عشری پرداخته‌ام و بخش عظیم تحقیقاتم را وقف اسلام شیعی و ایران کرده‌ام. همواره - عمدتاً از طریق اینترنت - پیشرفت‌های مهم و فتوای‌های مربوط به مسائل اخلاق زیستی در ایران را دنبال کرده‌ام، که گه‌گاه مسائلی رام‌نشدنی برای هر ملت، هر نظام حقوقی و هر دین هستند.

در ابتدا یکی از دشوارترین مسائل این است که خاتمه‌بخشی اختیاری به زندگی، یا آتانازی - واژه‌ای یونانی به معنای «مرگ شیرین» - به شکلی ناگشودنی به وجود بشری گره خورده است. پرسش از جایی که زندگی بشری از آن ناشی می‌شود و جایی که بدان می‌رود، یکی از بزرگترین مسائلی است که هر کس در هر دینی با آن مواجه است. به پیرامون خود که می‌نگریم، به‌ویژه به آیین‌های خاک‌سپاری تمدن‌های باستانی، پی می‌بریم که حتی از عصر باستان و ساده‌ترین ریخت‌های دین‌داری؛ انسان اهمیت ویژه‌ای به تداوم زندگی و لزوم حفظ بدن داده است. مرگ و شیوه‌ی خاک‌سپاری (نشسته، جنین‌وار، رو به مشرق، و امثال این حالت‌ها) به سفر آیینی به بُعد دیگری از وجود اشاره دارد. با این حال، هیچ دینی برنامه‌ای برای خاتمه‌بخشی زودهنگام به زندگی، چه [مرگ] خودخواسته (خودکشی) و چه با گماشتن مرگی بی‌درد یا تسریع آن برای قطع عذاب مبتلایان به دردهای لاعلاج (آتانازی) ندارد.

ادیان بزرگ جهان، فدا کردن زندگی را تنها برای اهداف عالی موجه می‌دانند، (مثلاً برای آزادی، برای حفظ شأن شخصی در جایی که در ایام جنگ و خشونت خطر وهن و خفت وجود دارد، برای برابری اجتماعی علیه نظام‌های تمامیت‌خواه و مواردی مشابه این)؛ نه برای احتراز از شرایط دشوار بدنی که از بیماری یا کهولت سن ناشی می‌شوند. این دین‌ها توصیه‌هایی برای زندگی‌ای خوش، بی‌رنج، آرام و با عمر طبیعی هر فرد ارائه می‌کنند، نه تسریع مرگ با مداخله‌ی بشری را.

مواردی نادر از آتانازی

مواردی (اولاً در میان سالخوردگان) که در آن‌ها مرگ از طریق روزه‌داری یا ترک خودخواسته سالخوردگان در طبیعت رخ بدهد، نادرند. معمولاً چنین وقایعی در جوامع بدوی رخ می‌دهند؛ اما اینجا نیز، این انتخاب با تکیه بر هدفی عالی توجیه می‌شود. مثلاً در جین‌های هند، گاهی مرتاض‌هایی مرگ از راه روزه‌داری^۱ را عملی می‌کنند که باور دارند به مرحله کمال رسیده‌اند، و بدینسان به حالت آرمانی [مورد نیاز] بعد دیگر زندگی و برتر از زندگی حاضر دست یافته‌اند. به علاوه، در میان انسان‌های نسبتاً نزدیکتر به طبیعت، همچون اسکیموهای اینوئیت^۲ قطب شمال و بعضی بومیان آمریکا، سالخوردگانی که دیگر نمی‌توانند زندگی کوچ‌نشینی را همراهی و با اجتماع همکاری کنند، خود را به حیاط وحش تبعید می‌کنند؛ و با این باور که در قالب زندگی دیگری حلول خواهند کرد به زنجیره غذایی طبیعت می‌سپارند. [در گذشته] چنین آیینی به سبب محیط طبیعی خشن، شیوه زندگی کوچ‌نشینی، لزوم بقای دیگر اعضای آن اجتماع که توان تیمار و رفع نیازهای سالخوردگان قبیله‌شان را نداشتند، ضروری بود.

اما حتی در این موارد نیز، فرد داوطلب یا آن اجتماع هیچ داروی ویژه‌ای [برای اتمام زندگی او] استفاده نمی‌کردند. علاوه بر این، بومیان آمریکا در بسیاری موارد، نوزادانی را که کم‌توانی جدی دارند بدون هیچ ترحمی در رودخانه رها می‌کنند تا غرق شوند. تاریخ درست همچون خود اسپارتا و دره معروفش کایاداس^۳، در میان فرهنگ‌ها از خاور دور تا اقصای غرب چنین نمونه‌هایی از کودک‌کشی را شاهد بوده است. در بعضی از این فرهنگ‌ها، مانند آن بومیان آمریکا، کشتن کودکان معذب یا ناقص‌الخلقه، باید با شفقت و بدون درد صورت می‌گرفت.

1. prayopavesa

2. Inuit

۳. (Kaiadas gorge) دره‌ای در غرب شهر یونانی اسپارتا. مشهور است که اسپارتیان کودکان ناقص‌الخلقه، ناتوان‌ها و همچنین مجرمین و اسیران جنگی را در آن رها می‌کردند. (م)

برعکس، در دیگر فرهنگ‌ها همچون نمونه اسپارت‌ها، گرفتن جان نوزادان کم‌توان خشن بود، در حدی که آن‌ها را به دره کایاداس می‌افکندند، تا مانع پیشرفت جوامع مشترک‌المنافع اسپارت نشوند؛ اسپارتی که نژاد الگوش^۱ شهروندان صفا در و بهادرش بودند.

رویکرد سه دین توحیدی به آتانازی

از نظر سه دین توحیدی (یهودیت، مسیحیت و اسلام)، حیات موهبتی الهی است و آتانازی به خواست خود ممنوع است. به زعم یهودیت و مسیحیت، خدا انسان را به تمثال خود آفرید، در حالی که انسان در اسلام مقام خلیفه‌اللّٰهی (جانشین خدا در زمین) دارد. از این رو، برای هر سه دین ابراهیمی خدا حافظ زندگی انسان است و انسان نسبت به حیات و آفرینش مسئول؛ که باید همچون مدیری لایق از آن حفاظت و حراست کند. آفرینش انسان و هستی، در اختیار خداست و نه انسان.

البته، هر سه این دین‌ها، با «شهادت» جایگاهی برای مرگ داوطلبانه در نظر دارند، که در مسیحیت آن را پیروی از تصلیب مسیح و تبعیتی مؤمنانه از کیش مسیحی می‌شناسند. این عقیده با نیروی ایتاری داوطلبانه برای رستگاری نه تنها از سوی خود شهید یا جامعه ایمانی که عضوی آن است، بلکه از سوی دشمنانش هم تأیید شده، است. مشهور است که اولین کلیسا بر خون شهدایی که بسیاریشان تعمید داده نشده بودند بنا شد، هر چند که کلیسا آن‌ها را تعمید داده شده در خون شهادتشان تلقی می‌کند.

در اسلام، مفهوم شهادت مستقیماً با جهاد (نبرد مقدس) گره خورده است. شهید یا جان‌فدای اصیل، با [لفظ] مجاهد شناخته می‌شود، مبارز فدایی که حاضر است زندگی‌اش را در نبرد برای اسلام ایثار کند. از این رو در جامعه مسلمانان، «شهید راه دین» عزیزترین شخص و کسی است که شایستگی الگو بودن را دارد، با خون شهادت خود تطهیر شده و بی‌درنگ به بهشت رفته، جایی که از لذاتش بهر مند است.

1. prototype

در حال عمل آنانازی بیرون از این دایره است و به عنوان دخالت در خالقیت الله است، که طبق قرآن خالق روح و حافظ زندگی است. در یهودیت، یکی از بالاترین تعهدات مومنان «کیدوش ها - شیم»^۱ یا «تقدیس نام خدا» ست. هر یهودی موظف به تقدیس اسم خدای اسرائیل، ننگین نکردن آن و مرتکب نشدن «هیلول ها - شیم» یعنی توهین به اسم خدا است. زمانی نهایت اظهار دل بستگی به اسم خدا و تقدیس او رخ می دهد که یک یهودی خود را به نام خدا و محض قانون او قربانی سازد. این مفهوم از شهادت را می توان به وضوح از زمان اسارت بابلی (۵۸۶ - ۵۳۸ ق.م) تشخیص داد. [این مفهوم] به دست زیلوت های یهودی کاملاً در دوران هلنیستی و رومی آشکار شد؛ کسانی که عهد کردند اراده خدا را به منصفه ظهور برسانند، حتی اگر منجر به مرگشان بشود، و با هر قدرت خارجی که زبانی برای یهودیت داشت مقابله کنند.

البته این سرسپردگی تا سرحد جان به نام خدای اسرائیل و قانونش، بن پایه عمل ایثار و شهادت است که هیچ شباهتی به خودکشی و آنانازی ندارد. در سنت یهودی، هر نوع از آنانازی صریحاً ممنوع است، و این عمل به عنوان قتل عمدی محکوم است. هر کس که مرگ را پیش بیاندازد، حتی مرگ انسانی محکوم، با او رفتاری همچون یک قاتل می شود و سزاوار حکم اعدام خواهد بود. تلمود بابلی اشاره می کند، کسی که چشمان انسانی محض را می بندد قاتل است؛ چرا که مرگ قریب الوقوعش را پیش انداخته است، اگر چه که محکومیت عمل آنانازی منفعل عمومی نیست. در موارد حفظ حیات به صورت ساختگی [به کمک دستگاه]، بسیاری قطع نگهداری ساختگی حیات را مجاز می دانند.

نگاه عموم ادیان شرقی به هستی و حیات، کاملاً متفاوت از این سه دین توحیدی است. [ادیان شرقی] انسان را جزئی از هستی و هارمونی آن می بینند. در هندوئیسم و بودیسم، مفهوم آنانازی چارچوب در جایگاه انسان در نظام هستی و در توازن هستی^۲ دایر می شود.

1. kiddush Ha-shem

2. Zealots

3. dharmā

هندوئیسم

هندوها باور دارند که هر کنش بشر، در قانون نظام هستی ثبت است، و در تناسخ، اثری متقابل بر کیفیت بازگشت آن شخص به زندگی بعدی‌اش دارد. به طور کلی اندیشه هندو ریخت کنونی زندگی را محنت‌زا برمی‌شمرد. کمال مطلوب، آزاد کردن قیود وجودی بشر از جسم فانی^۱ و گذر به شکل دیگری از زندگی است؛ شکلی ممتاز از [زندگی] کنونی که در آن خبری از تناسخ موجودات (سمسره)^۲ نیست. از این رهگذر، هر کنش فرد،^۳ توان او را در گذر به ریخت برتر زندگی روحانی و رهایی از جسم فانی و محنت‌زا مشخص می‌کند. طبق این نگاه، قطع قهری زندگی یک انسان، چه از راه خودکشی و چه آتانازی، درهم‌شکستن نظم فراگیر [عالم] (درمه)^۴ است، و این عمل اثری مستقیم دارد بر نه تنها زندگی فرد در گذشته، که بر زندگی آنکه به او کمک کرده است. مشهور است که پزشک، کارمای نافرجام بیمار را به دوش می‌گیرد، مثلاً آن کاری که به سبب مرگ نابه‌هنگام او (بیمار) ناتمام رها شده. به طور کلی، آتانازی فعال^۵ ضد اصل اهیسمه^۶، [اصل] عدم خشونت نسبت به تمام موجودات زنده و احترام به حیوانات است. اهیسمه را والاترین کمال مطلوب درمه، نظم فراگیر عالم، می‌دانند.

در هر حال در میان هندوها هستند کسانی که پذیرای آتانازی منفعل باشند؛ چراکه باور دارند استمراربخشی مصنوعی زندگی یا فراهم آوردن داروهایی که هوشیاری بیمار را در برابر مرگ قریب‌الوقوعش می‌گیرد، حرکت طبیعی انسان را به سوی کمال مخدوش می‌کند و به تبع آن، خلاف قانون هستی است.

1. moksa
2. samsara
3. karma
4. dharma
5. active euthanasia
6. ahimsa

البته نگاه غالب در هندوئیسم، نه در سطح مذهبی و نه اجتماعی پذیرای آتانازی نیست. به هر حال این نظریات متمایز و ظاهراً متضاد در این مسئله، بازتاب‌دهنده حقایق پیچیده هندوها و موضعشان نسبت به پرسش‌های مابعدالطبیعی است.

بودیسم

به همین نحو، بودیسم نیز آتانازی را نمی‌پذیرد، زیرا چنین عملی انسان را به چرخه نادرست تناسخ سوق می‌دهد و وی را از توانایی تحصیل خیر اعلی که نیروانا (سعادت دگرجهانی و بیان‌ناشدنی) باشد محروم می‌کند. هرچند بودیسم جهان را همچون منشأ رنج و غم نیست، با این وجود گریز قهری را از این جهان رنج‌آور توصیه نمی‌کند. قطعاً کمال مطلوب آن کمک به انسان برای دسترسی به روشن‌نگری و نیل به نیروانا، یعنی سعادت دیگری جهانی است؛ اما تنها از راه کشاکش در این عالم ابتلاء. [بودیسم] وقفه قهری در چرخه طبیعی حیات را کارهای بد و عمل ناشایست می‌خواند که باعث جزای عمل، بازگشت و تجدید حیات فرد در وضع رنج‌آوری شبیه به زندگی کنونی و یا وضعیتی بدتر از این می‌شود. بنابراین، طبق متون کانون پالی^۱، می‌توانیم ببینیم که بودیسم مخالف خودکشی کسانی است که به روشن‌نگری رسیده‌اند، و حتی بیشتر از آن‌ها، کسانی که هنوز به این کمال غایی نرسیده‌اند. همچنین بر اساس متون احکام رهبانی (وینایا)^۲، نشانه‌هایی مبنی بر این وجود دارد که بودیسم به تبع اصل اخلاقی اهیمنسه (عدم خشونت)، نه تنها مخالف خودکشی، که مخالف آتانازی منفعل نیز هست. این متون از دیدگاه بعضی روشنفکران زمان ما حمایت نمی‌کند که قائلند بودیسم از آنجا که دین رحمت و شفقت برای انسان‌ها و تمام موجودات است، طرفدار آتانازی است.

البته که خودسوزی راهبان بودایی در اعتراض به حکومت‌های تمامیت‌خواه و ناعدالتی‌های اجتماعی و برای ترویج صلح و دستیابی به خدمات اجتماعی بهتر معروف

1. Pāli canon

2. Vinaya

است؛ اما این بیانی از کمال رفیع جان‌بازی است که کمترین ربطی به خودکشی و کمتر از آن به آتانازی ندارد.

تائوئیسم و مکتب کنفوسیوس^۱

دو نظام فلسفی بزرگ چین، تائوئیسم و مکتب کنفوسیوس، نگاه مخصوصی به انسان، جامعه و جهان در نظام فراگیر گیتی دارند. مکتب کنفوسیوس، در موارد بسیار نادری، آتانازی را تحت عنوان «مرگ باعزت» و برای اجتناب از شدائد سیاسی و هتک حرمت [نفس] روا می‌دارد. هدف تائوئیسم نامیرایی بدن است. برای دستیابی به این [هدف]، تائوئیسم توده یا عامیانه اکسیرهایی را به خدمت می‌گیرد که باور می‌رود زندگی را طولانی می‌کند و منجر به نامیرایی می‌شود. از این رو آتانازی مقابل این خواست است. تائوئیست مصرانه به دنبال بهبودی مردم و استمرار زندگی آن‌ها در حد ممکن است. در هر حال، وقتی پای حمایت پزشکی - و بدهتاً مصنوعی - از زندگی به میان بیاید، این مسئله مبهم می‌شود. تائوئیست‌ها فقط حداقلی از درمان‌های پزشکی را روا می‌دارند، فقط اگر بدن بیماران توان بهبودی و بازگشت به وضع طبیعی را داشته باشد. [وضع طبیعی‌ای] که سازگار با جریان طبیعی تائو، اصل درونی عالم که برتر از واقعیت است باشد. اما اگر دخالت پزشکی عبث باشد و انسان نزدیک به مرگ، تائویست‌ها آن را به اراده تائو واگذار می‌کنند. بنا براین از آنجا که ایشان نگهداری مصنوعی زندگی را نمی‌پذیرند، این نوعی از آتانازی منفعل است.

ژاپن: شینتو^۲ و بودیسم

ژاپن، که در آن دو دین ابتدایی شینتو و بودیسم وجود دارد، موردی منحصر به فرد است. در اینجا بحث درباره آتانازی که طی دهه‌ها ادامه داشته است، ملوّن به ارزش‌های سنتی ژاپن، [یعنی] عزت و حرمت^۳ است. این ارزش‌ها، آمیخته با مسائل مدرن

1. Confucianism/Taoism

2. Shinto

3. honor and dignity

روان‌شناختی و جمعیت‌شناختی، بخشی از اجتماع ژاپنی را به این سمت سوق داده تا به مسئله آتانازی با همدلی نگاه کند؛ هرچند که [بخش‌های] دیگر ملاحظاتی دارند.

استاد بازنشسته دانشکده پزشکی دانشگاه هیروساکی^۱، شینریو شیناگاوا^۲، در مصاحبه‌اش با هیئت اخلاق بهداشت و درمان در ژانویه ۱۹۹۳، به شکل تحسین‌برانگیزی پیچیدگی‌های ذاتی مسئله آتانازی و اخلاق زیستی را، همچنین تنوع تجربه و حیات ادیان و فرهنگ‌های دنیا ضبط کرده است:

وی گفت ژاپن، کشوری کوهستانی با تونل‌هایی خاطره‌انگیز است. طولانی‌ترینشان تونل سیکن^۳ (۵۳.۹ کیلومتر) است که در عمق ۲۴۰ متری آب از تنگه تسوگارو^۴ می‌گذرد، و جزیره اصلی ژاپن، هنشو^۵ را به جزیره هوکایدو^۶ وصل می‌کند. این تونل شبیه اخلاق پزشکی در ژاپن است. تونل‌های طولانی و تاریک زیادی در بحث‌های اخلاقی پزشکی و قانونی پزشکی وجود دارد و در بیشتر آن‌ها هیچ روزنه امید یا پایانی به چشم نمی‌خورد. فکر می‌کنم در برخی موارد، غیرممکن است که به پایان تونل برسیم و نور را باز یابیم. دوست دارم درباره هفت تونل در اخلاق پزشکی بحث کنم...

این هفت تونل، قانونی کردن سقط جنین به دلیل ناهنجاری‌های جدی ژنتیکی، مسئله پیشگیری از بارداری، تلقیح مصنوعی با اسپرم [داوطلبان] اعطاکننده، تعریف مرگ، انتخاب جنسیت، کشتن گزینشی جنین در موارد بارداری با [جنین] متعدد، و آتانازی هستند.

اما در مسئله مدنظر ما، بوشیدو^۷ یا طریقت سامورائی (که می‌توان آن را یکی از نتایج هم‌نشینی بودیسم و شینتو در ژاپن دانست)، همچون مکتب کنفسیوس پایان‌بخشی به حیات

1. Hirosaki
2. Shinryo Shinagawa
3. Seikan
4. Tsugaru Strait
5. Honshu
6. Hokkaido
7. Bushido

را در مواردی جایز می‌شمارد. ارزشی که حیات شرافتمند و باعزت برای یک سامورایی دارد، او را مجاب می‌کند که همواره خنجری برای خودکشی شرافتمندانه (هاراگیری/ سپوکو)^۱ همراه داشته باشد. اساساً می‌توان شرافت را از دید سامورایی جوهره زندگی دانست و ادامه مصنوعی حیات را نوعی ذلت و مخالف جوهر زندگی برشمرد. پس علی‌الاصول آتانازی منفعل در طریقت سامورایی نه امری پسندیده، که تنها راه محتضر برای ادامه حیات است. اگرچه می‌تواند با توسعه این ملاک، آتانازی فعال را نیز در مواردی امری پسندیده قلمداد کرد.

نتیجه‌گیری

با تکیه بر واقعیت‌های تاریخی روشن است که اصول دین‌داری ابتدایی حفظ حیات بدن را ضروری می‌شمردند. اگرچه که در مواردی نادر، جوامع ابتدایی تن به از بین بردن بیماران و سالخورده‌گان می‌دهد.

سه دین ابراهیمی به هیچ وجه برنامه‌ای برای پایان بخشی به زندگی انسان رنجور ندارند. پایان بخشیدن به حیاتی که از سوی پروردگار اعطا شده است دخالت در اراده او و ممنوع است.

در میان ادیان شرقی، هندویسم تمام مصنوعی زندگی را در هم شکننده نظام هستی و خلاف اصل اهیسمه یا عدم خشونت علیه موجودات زنده می‌داند. اگرچه می‌توان ادامه مصنوعی زندگی را نیز خلاف نظام هستی دانست و با آن نیز از نگاه هندویسم مخالفت ورزید. در بودیسم نیز خودکشی به هر نحوی مانع نیل به کمال غایی انسان یا نیروانه است. کنفسوسیوس فدا کردن حیات را فقط در مسیر اهداف عالی مثلاً برای حفظ شأن انسانی موجه می‌دانند، نه برای احتراز از رنج ناشی از کهولت یا بیماری. تائویسم نیز در پی اکسیری برای تداوم زندگی بدن است نه تسریع ممات. اما می‌توان مداخله مصنوعی برای ادامه

1. Seppuku/ Harakiri

حیات را نیز مخالف اصول این آیین‌ها برشمرد و جایی برای آتانازی منفعل در این نظام‌ها پیدا کرد.

اما در پایان، فرهنگ ژاپنی در هم‌نشینی ادیان و آیین‌های مختلف، و در بستر طریقت سامورایی، اصالت را به شرف انسانی و شئونی می‌دهد که برای انسان شرافتمند برمی‌شمرد نه صرف زندگانی. از این رو اگر امتداد مصنوعی حیات تنی رنجور را از نگاه شینتوئیسم نوعی ذلت بر بشمریم، نه تنها آتانازی منفعل، که نوع فعال آن را نیز مجاز خواهیم دانست.

